

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

Dato: 10.12.2013

Vår ref: 13/243-34 OIB

Deres ref:

Høringsuttalelse fra Kirkerådet

Kirkerådet vil herved oversende sitt hørings svar på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets høringsnotat av 21. mai 2013 i saken *Tjenestebolig- og bopliktordningen for prestene*.

Saken ble av Kirkerådet behandlet på 5-6. desember og er vedlagt protokollen fra samme møte.

Uttalelsen lyder som følger:

Kirkerådet har hatt mulighet til å lese de andre høringsinstansenes svar før Kirkerådet selv gir sitt svar. Kirkerådet har i sine vurderinger primært vurdert hva en tror tjener menighetene og en landsdekkende folkekirke. Kirkerådet er kjent med at regjeringen Solberg i sin politiske plattform av 7. oktober 2013 har sagt at de vil «fjerne boplikt for prester i Den norske kirke». Kirkerådet har likevel i sitt svar og i sine vurderinger tatt utgangspunkt i det høringsdokument som er sendt ut og mener at prosessen som er påbegynt av departementet bør gjennomføres som planlagt.

Bør bopliktordningen føres videre eller avvikles ut fra hensynet til om den er formålstjenlig for Den norske kirke?

En gjennomgang av bispedømmerådene og biskopenes høringsuttalelser viser etter Kirkerådets mening at det er stor oppslutning om å endre bopliktordningen i Den norske kirke, og 6 av 11 bispedømmeråd ønsker å avvikle den generelle boplikten. De fleste mener det er behov for en form for boligtilbud i visse strøk av landet, særlig på steder hvor det er dårlig fungerende boligmarked, og til en viss grad der hvor det er stort prispress på boliger. Det er etter Kirkerådets mening mer uklart om høringsinstansene ønsker at dette skal løses ved boplikt knyttet til stillinger eller om det er behov for å kunne stille med bolig ved behov på nærmere definerte steder. Stavanger bispedømme har i sin høringsuttalelse kvantifisert sitt behov. De mener det vil være behov for å tilby bolig som rekrutteringstiltak for 15 av bispedømmets ca 100 prestestillinger.

Kirkerådet støtter departementets forslag om at det ikke lenger er formålstjenlig med generell boplikt for prestene. Kirkerådet legger særlig vekt på at resultatene fra høringen ikke gir tilstrekkelig oppslutning for de tradisjonelle begrunnelsene for boplikten. Tradisjonelle hensyn som prestebolig med kontorfasilitet og mobilitet i presteskapet er ikke vektlagt eller i svært beskjeden grad kommentert av høringsinstansene. Når det gjelder rekruttering uttrykker flere av bispedømmerådene at søkergrunnlaget ikke ser ut

til å være særlig påvirket av om stillingen er lyst ut med boplikt eller ikke. Kirkerådet mener som flere av bispedømmerådene, at dersom boplikten oppheves blir det helt avgjørende å kompensere med andre tiltak.

I dag bor de fleste prester som har tjenestebolig i sitt tjenestedistrikt som er prostiet. Både bispedømmerådene og tjenestemannsorganisasjonene legger til grunn at dette oppleves som viktig for menighetene.

Kirkerådet mener i tråd med flertallet av høringsuttalelsene at en også bør vurdere om tjenesteordningens § 19, siste ledd i sitt innhold kan videreføres: «Presten kan ikke uten departementets samtykke bo utenfor tjenestedistriktet». Departementet viser til at dette har vært en av grunnene til å beholde bopliktordningen. Kirkerådet vil mene at selv om bopliktordningen oppheves kan tjenestedistrikt beholdes som bosted for presten, men det må som i dag være mulighet for dispensasjon.

Kirkerådet vil også legge vekt på at boplikten i dag fremtrer som en svært kostbar ordning. De høye kostnadene synes for Kirkerådet vanskelig å forsvare da ordningen ikke er målrettet nok. I følge Ovf koster ordningen 120.000 kroner pr bolig pr år og Kirkerådet merker seg Ovfs syn om at «dagens ordning ikke er økonomisk bærekraftig» (Ovfs høringsuttalelse s. 9).

Nedskalering av boplikten?

Departementer beskriver to alternative mellomløsninger i forhold til dagens bopliktordning og avvikling av ordningen. Den ene er en landsdekkende bopliktordning i betydelig redusert skala (A), den andre at bispedømmerådene gis myndighet til innen sitt område å bestemme boplikt for bestemte stillinger (B).

Departementet beskriver også en løsning med nedskalering i forhold til kun boplikt i noen av de kirke- og kulturhistoriske boligene. Dette kommenteres i eget avsnitt nedenfor.

A: Nedskalering med større fritaksrett

Departementet viser til PFs vedtak på generalforsamlingen i 2012 og tilsvarende en undersøkelse som Ovf nylig har gjort blant stiftsdirektørene. Dette er en løsning som sikter mot å gi prestene mer valgfrihet i forhold til å søke stillinger med eller uten boplikt og at antall boliger reduseres kraftig. Departementet viser til fire motforestillinger til en slik ordning.

- Fritaksordning: Departementet mener at en ytterligere nedskalering av stillinger med boplikt må følges av strengere regler for fritak. Kirkerådet ser at dette må være resultatet, men tror dette er vanskelig å få til med et presteskap som stadig blir eldre og i økende grad ønsker å flytte over i egen bolig før pensjonsalder.
- Færre kommunale boliger: Departementet mener at nedskaleringen i stor grad vil måtte foregå i byer og bynære områder. Det er her de fleste kommunale boligene finnes. Disse boligene er oftest de som er best egnet som tjenesteboliger. En nedskalering av tjenesteboligordningen vil derfor ikke løse de utfordringer en har i dag med lite hensiktsmessige og dårlig vedlikeholdte boliger. Kirkerådet er enig med departementet i at et viktig hensyn ved endring av dagens ordning, må forventes å være bærekraftig og stabil over tid.
- Økonomiske konsekvenser: Som det fremgår av høringsdokumentet er det fondets egne boliger som er de dyreste å vedlikeholde. Departementet mener det vil være lite å spare på en nedskalering da dette stort sett vil gjelde de

kommunale boligene. Som nevnt over er Kirkerådet enig i at dette blir en svært kostbar ordning som er vanskelig å forsvare.

- Fordelsbeskatning: Departementet skriver at «om en reduksjon i antallet stillinger med boplikt vil ha betydning for skattemyndighetenes vurdering av beskatningsspørsmålet er usikker, selv om grunnlaget for å vurdere beskatningsspørsmålet trolig vil bli et annet». Kirkerådet mener dette spørsmålet må avklares nærmere hvis en vurderer alternative løsninger. Så langt Kirkerådet kan se har mange av høringsinstansene som forutsetning for endring at det er mulig å opprettholde fritak for fordelsbeskatning. Kirkerådet stiller seg mer tvilende til at dette vil være situasjonen på sikt, ut fra det grunnlag som er lagt i Skattedirektoratets Lignings-ABC for vurdering av skattefritak.
- Det viktigste argumentet som eventuelt skulle begrunne en nedskalering måtte være at den var målrettet og vil medføre at den virket rekrutterende til stillinger i rekrutteringssvake områder. Kirkerådet kan heller ikke se at en nedskalering vil være målrettet nok uten at det overlates bispedømmerådene å fastsette hvilke stillinger det skal knyttes boplikt til. Det vil neppe være samsvar mellom der det er behov for boliger og der det etter en nedskalering vil være boliger tilgjengelige.

Kirkerådet er enig i departementets vurderinger at dette alternativet har positive elementer, men at en slik nedskalering ikke sikrer en tilstrekkelig stabil og bærekraftig bopliktordning for fremtiden.

B: Utvidet myndighet til bispedømmene

I dette alternativet gis bispedømmerådene innen sitt område myndighet til å bestemme kriterier for hvilke stillinger det skal være knyttet boplikt til. Dette gir arbeidsgiver et viktig virkemiddel for rekruttering og til å beholde prester lengre i stilling. Kirkerådet støtter at bispedømmerådene skal få økte ressurser til å sette inn nødvendige rekrutteringstiltak, men mener at dette vanskelig kan innbefatte boplikt. Kirkerådet mener som departementet at dette neppe er gjennomførbart dersom ikke bispedømmene også får det finansielle ansvaret for de rekrutteringsfremmende tiltakene. Dette gir også utfordringer for ansvars- og oppgavefordelingen mellom bispedømmene som arbeidsgiver og Ovf som eier av mange av de aktuelle boligene. Ovf er avhengig av forutsigbarhet i forhold til bruk av boligene, og Kirkerådet deler Ovfs bekymring om at ordningen vil kunne utvikle seg i retning av en borett der den enkelte prest selv kan bestemme om en vil omfattes av boplikten eller ikke. Kirkerådet ser det også som uheldig at bopliktordning vil kunne utvikle seg forskjellig bispedømmene imellom.

Kirkerådet mener at en nedskalering av tjenestebolig- og bopliktordningen reiser problemstillinger som ikke løses ved å velge noen av de oppgitte mellomløsningene. Kirkerådet finner derfor ikke å kunne støtte nedskalering av bopliktordningen. Kirkerådet mener løsningen må være å gi bispedømmerådene som arbeidsgivere ressurser til nødvendige og målrettede rekrutteringsfremmende tiltak. Det vises til avsnitt om kompensatoriske tiltak nedenfor.

De kirke- og kulturhistoriske boligene

Departementet foreslår at det fortsatt skal være boplikt i en del av de mest verdifulle kirke- og kulturhistoriske boligene. Det legges da opp til at det ikke skal gis dispensasjon fra boplikten heller ikke pga. prestenes alder, slik ordningen er i dag.

Det overveiende flertall av bispedømmerådene og biskopene mener at kirke- og kulturhistoriske hensyn ikke kan begrunne en boplikt. Flere av bispedømmerådene viser

til at en slik ordning mange steder vil kunne virke rekrutteringshemmende ved at prester av ulike grunner ikke vil bo i tjenestebolig. Det kan også medføre en forskjellsbehandling av presteskaper som er vanskelig å forsvare som arbeidsgiver for prestene.

Flere av høringsinstansene påpeker at det er viktig at mange av disse boligene tas vare på for kirkelig bruk, men at dette kan skje på alternative måter uten at det må knyttes en boplikt til boligene.

Det påpekes fra flere av høringsinstansene at de kulturhistoriske byggene er de som krever aller mest ressurser for å opprettholde en tilfredsstillende boligstandard for prestene, og den besparelsen det argumenteres med derfor neppe i nær fremtid vil være reell.

Kirkerådet vil si seg enig i dette. Kirkerådet legger vekt på at det er arbeidsgiver som må fastsette hvor det eventuelt er behov for tjenestebolig ut fra rekrutteringshensyn. Dette må selvfølgelig skje i et samarbeid med Ovf i de tilfeller det handler om historisk betydningsfulle boliger, men arbeidsgiver må ha det avgjørende ordet i saken. Vurderinger som legges til grunn for avgjørelsen må være hva som tjener menigheten, presten og hans familie og lokalmiljøet for øvrig. I tillegg må boligen ha en standard som tilfredsstiller dagens krav.

Kirkerådet mener Ovf har ivaretatt sitt ansvar for kirke- og kulturhistoriske boliger på en god måte. Kirkerådet ser at det fortsatt vil være hensiktsmessig at det i mange av Ovfs kirke- og kulturhistoriske bygg opprettholdes en boligordning, boligtilbud eller liknende. Mange steder vil den beste bruk av de historiske boligene være at prester eller andre kirkelige medarbeidere bor i dem.

En kan også se for seg noen steder at boliger kan brukes til kirkelige formål til det beste for soknets innbyggere i samarbeid med kommune, lag og foreninger, både som samlingssted og til formål innen kultur, økumenikk og religionsdialog, slik det allerede har skjedd flere steder.

Kirkerådet mener at de kulturhistoriske presteboligene i dag er identitetsbærere og tilhørighetsskapende i samforståelse mellom kirke og folk. På denne måten har eiendommene en viktig funksjon i utvikling av Den norske kirke som folkekirke rundt om i landet. Likevel vil Kirkerådet hevde at dette ikke alene kan være grunnlag for at det skal knyttes en boplikt til disse boligene.

Ovfs fremtidige rolle

Kirkerådet viser til lov om Opplysningsvesenets fond § 2 som skal sikre at verdiene i fondet skal komme Den norske kirke til gode. Selv om et betydelig antall av prestegårdene som i dag eies av Ovf ikke lenger skal brukes som bolig for presten forutsetter Kirkerådet at dette ikke påvirker fondets formål og at verdiene i fondet også i fremtiden kommer Den norske kirke til gode. Kirkerådet mener at det må vurderes om Ovf fortsatt skal finansiere bispedømmerådene oppgave i å sikre rekruttering til prestestillinger i hele landet. Med den kompetanse som Ovf har opparbeidet seg gjennom mange år anser Kirkerådet et nært samarbeid mellom Ovf og bispedømmerådene som naturlig for å vurdere utnyttelse av kirke- og kulturhistoriske bygninger der dette blir aktuelt.

Kompensatoriske tiltak

Ved en avvikling av den generelle boplikten foreslår departementet at det må settes inn en del kompensatoriske tiltak i rekrutteringssvake områder. Samtlige av bispedømmerådene understreker behovet for økonomiske virkemidler hvis bopliktordningen blir avviklet. Disse økonomiske virkemidlene må etter Kirkerådets syn disponeres av arbeidsgiver. Det må etter Kirkerådets mening være en klar sammenheng mellom det organ som tillegges myndighet som arbeidsgiver og myndighet til å disponere de økonomiske virkemidlene.

Det vises også til at dagens bopliktordning ikke er tilstrekkelig til å skaffe søkere til rekrutteringssvake områder. Andre virkemidler er allerede tatt i bruk for å få dekket behovet. For å opprettholde Den norske kirke som en landsdekkende folkekirke i fremtiden, vil det for arbeidsgiver være helt sentralt å ha tilstrekkelige ressurser til rekruttering, kompetanseutvikling og andre personalpolitiske tiltak.

Det finnes et stort spekter av virkemidler som kan tas i bruk dersom boplikten oppheves. Kirkerådet mener at det i deler av landet vil være viktig med en boligordning, men at dette er et av flere tiltak som arbeidsgiver må kunne vurdere. Lønn er et annet viktig virkemiddel for å få søkere til rekrutteringssvake områder. Kirkerådet er enig med departementet i at en oppheving av boplikten vil kunne føre til større lønnsdifferensiering enn i dag ved at lønn blir et virkemiddel i rekrutteringssvake områder. Andre tiltak kan være husleietilskudd, rimelige boliglån, brenselstilskudd, reisetilskudd, kontantbeløp ved tilsetting, avskrivning av studielån, tilskudd til/ dekning av flytteutgifter, gunstige studiepermisjonsordninger og tilskudd til videreutdanning, bistand til anskaffelse av bolig, gode velferdspolisordninger, ekstra ferie mv. Andre virkemidler kan være å bistå med å skaffe arbeid til prestens ektefelle, skaffe barnehageplass og delvis dekning av utgifter til barnehageplass mv.

Kirkerådet mener at et aktuelt virkemiddel også kan være å tilby tjenestebolig hvor presten ikke ønsker å bo i egen bolig. Men et husleietilskudd vil etter Kirkerådets mening være et mer fleksibelt, målrettet og egnet virkemiddel både i rekrutteringssvake områder og i områder med et stramt boligmarked med særlig høye boligpriser.

Kirkerådet vil understreke at ved en avvikling av boplikten må bispedømmerådene budsjetter styrkes for å ha tilstrekkelig med økonomiske virkemidler til disposisjon. Det vil over tid frigjøres midler i Ovf som både vil kunne brukes til kompensatoriske tiltak for bispedømmerådene og komme Den norske kirke til gode til andre viktige formål. Det bør etter Kirkerådets mening inngås en sentral avtale som skal være retningsgivende for bispedømmerådene bruk av de økonomiske virkemidlene.

Kirkerådet mener det er behov for ytterligere utredning av hvilke tiltak som er nødvendige for å sikre en god overgang fra bopliktordning til anvendelse av kompensatoriske tiltak. Det gjelder både ressurser Ovf har og ev behov for andre midler.

Menighetsnær tilknytning

Kirkerådet ser at bopliktordningen gjennom lang tid både har vært til gagn for menighetene, blant annet ved at presten har vært opplevd som nærværende og at kirkens identitet som folkekirke har utviklet seg i så godt som alle landets lokalsamfunn. For menighetene er de relasjonelle sidene ved prestedtjenesten utvilsomt viktig, både at presten er lett tilgjengelig, har god kontakt med den enkelte og i størst mulig grad har

sitt bosted i eller nært menigheten. Begge tjenestemannsorganisasjonene for prestene gir menighetsnær tilknytning stor betydning. For Kirkerådet er det viktig at dette hensyn blir godt ivaretatt av arbeidsgivere i fremtiden ved at det blir rettet tilstrekkelig fokus også mot boligtilbud eller bostøtteordning som rekrutterende og menighetsutviklende tiltak.

Overgangsordninger ved opphør av dagens generelle boplikt

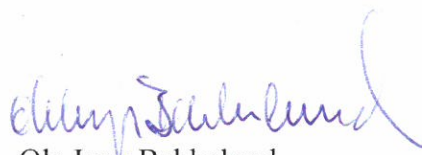
Med utgangspunkt i departementets anbefaling om avvikling av den generelle boplikten og regjeringens politiske plattform som sier at regjeringen vil «fjerne boplikt for prester i Den norske kirke», mener Kirkerådet spørsmålet om overgangsordninger er viktig. Dersom bopliktordningen opphører fra et bestemt tidspunkt mener Kirkerådet gode overgangsordninger må utvikles i et nært samarbeid mellom prestenes organisasjoner, bispedømmerådene, Kirkerådet og Ovf.

Oppsummering

- Kirkerådet støtter forslaget om å oppheve den generelle tjenestebolig- og bopliktordningen.
- Forutsetningen for fjerning av dagens bopliktordning må være at kirken tilføres nok midler til at bispedømmerådene gjennom kompensatoriske tiltak deriblant en boligordning settes i stand til å rekruttere prester til menighetstjeneste over hele landet. Kompensatoriske tiltak må utredes nærmere.
- Kirkerådet antar at prestenes tjenestemannsorganisasjoner vil kreve kompensasjon for opphør av boplikten, men mener at dette hører til i forhandlinger mellom partene.
- Dersom boplikten fjernes må det etableres gode overgangsordninger for de som bor i tjenestebolig i dag. Det må også gjelde de som bor i kommunale boliger med boplikt.
- Boplikt for prester har bidratt til at Den norske kirke har utviklet seg som folkekirke i nær sagt alle lokalsamfunn i Norge. Boplikt har særlig i landlige strøk realiteten medført at presten bor i menigheten. Ved avvikling av bopliktordningen må kompensatoriske tiltak bidra til at prestene i så stor grad som mulig også i fremtiden bor nær eller i menigheten de betjener.

Med vennlig hilsen

Jens-Petter Johnsen
Direktør

Ole Inge Bekkelund
Avdelingsdirektør